

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący)

SSN Paweł Wojciechowski (sprawozdawca)

Ławnik Marek Molczyk

Protokolant Marta Brzezińska

w sprawie obwinionego R. K. - prokuratora Prokuratury Rejonowej w Z., na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 24 maja 2023 r. w przedmiocie rozpoznania odwołania Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego od orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia 11 października 2022 r., sygn. akt PK I SD [...], na podstawie art. 162 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1247)

- 1. utrzymuje w mocy zaskarżone orzeczenie;**
- 2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Prokurator Okręgowy w Z. przekazał w dniu 29 stycznia 2020 r. do Prokuratury Regionalnej w [...] akta postępowania służbowego o sygn. PO IV WOS [...] wraz ze sprzeciwem R. K. – prokuratora Prokuratury Rejonowej w Z. od wymierzonej mu w dniu 2 stycznia 2020 r. kary porządkowej upomnienia za przewinienie służbowe mniejszej wagi, polegające na zachowaniu przynoszącym

ujmę godności prokuratora poprzez naruszenie obowiązków określonych w § 2 pkt 4 i § 3 pkt 2 Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Prokuratorów, w ten sposób, że występując w dniu 1 grudnia 2019 r. w Z., w czasie zgromadzenia odbywającego się w miejscu publicznym w pobliżu budynku Sądu Rejonowego na Placu [...], wygłosił swoje uwagi na temat funkcjonowania prokuratury, pomawiając innych prokuratorów o zachowania, które poniżają ich w opinii publicznej i narażając na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, mające polegać na represjonowaniu i nierównym traktowaniu osób ze względu na ich przekonania polityczne i religijne, na utrudnianiu mu prawidłowego wykonywania obowiązków służbowych przez wywieranie, z naruszeniem przepisów, wpływu co do sposobu prowadzenia postępowań, a w szczególności wskazywaniu, wobec kogo można prowadzić postępowanie, a wobec kogo nie, w tym „kogo ma zamknąć, a kogo nie”, czym uchybił godności prokuratora i naraził na szwank autorytet prokuratury, tj. o przewinienie określone w art. 149 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze. (k. 1-48 akt głównych PK I SD [...]).

Dnia 11 marca 2020 r. Prokurator Regionalny w [...], na podstawie art. 149 § 4 pkt 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, uchylił karę porządkową upomnienia wymierzoną obwinionemu przez Prokuratora Okręgowego w Z. i przekazał sprawę Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego w celu przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego w tej sprawie. (k. 49-51 akt głównych PK I SD [...]).

Postanowieniem Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego z dnia 17 marca 2020 r. wszczęto w tej sprawie postępowanie wyjaśniające o sygn. RP III RD [...]. (k. 56-57v akt głównych PK I SD [...]).

W powyższej sprawie wszczęto i przeprowadzono postępowanie dyscyplinarne o sygn. RP IV RD [...], w toku którego ustalono następujący stan faktyczny.

W dniu 29 stycznia 2020 r. Prokurator Okręgowy w Z. przekazał do Prokuratury Regionalnej w [...] akta postępowania służbowego o sygn. PO IV WOS [...] wraz ze sprzeciwem obwinionego od wymierzonej mu w dniu 2 stycznia 2020 r. kary porządkowej upomnienia za przewinienie służbowe

mniej wagi polegające na zachowaniu przynoszącym ujemną godność prokuratora poprzez naruszenie obowiązków określonych w § 2 pkt 4 i § 3 pkt 2 Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Prokuratorów. (k. 1-3 akt głównych PK I SD [...]).

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego, działając na podstawie art. 154 § 8 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, w dniu 4 lutego 2021 r. wniósł o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przeciwko obwinionemu prokuratorowi R. K., o to, że w dniu 1 grudnia 2019 r. w Z., będąc prokuratorem Prokuratury Rejonowej w Z., uchybił godności urzędu poprzez naruszenie obowiązków określonych w § 2 pkt 4 i § 3 pkt 2 Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Prokuratorów przyjętego w dniu 12 grudnia 2017 r. przez Krajową Radę Prokuratorów, w związku z wygłoszeniem w czasie zgromadzenia odbywającego się w miejscu publicznym krytycznych uwagi dotyczących funkcjonowania prokuratury sugerujących takie zachowania innych prokuratorów, które mogłyby poniżyć ich w opinii publicznej i narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, a mające rzekomo polegać na represjonowaniu i nierównym traktowaniu osób, ze względu na ich przekonania polityczne i religijne, utrudnianiu mu prawidłowego wykonywania obowiązków służbowych poprzez wywieranie, z naruszeniem przepisów, wpływu na sposób prowadzenia postępowań, tj. o przewinienie dyscyplinarne z art. 137 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze. (k. 279-280 akt głównych PK I SD [...]).

W uzasadnieniu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej wskazano, że w dniu 10 sierpnia 2020 r. do Prokuratury Regionalnej w [...] wpłynęło pismo Pierwszego Zastępcy Prokuratora Generalnego z dnia 31 lipca 2020 r. o sygn. PK I BP [...], wyznaczające na podstawie art. 15 § 4 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego wobec obwinionego prokuratora R. K.. Za wymienionym pismem przekazano akta postępowania wyjaśniającego Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego o sygn. RP III RD [...]. (k. 280-288 akt głównych PK I SD [...]).

Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym, orzeczeniem z dnia 11 października 2022 r., sygn. akt PK I SD [...] uniewinnił prokuratora R. K. od popełnienia zarzuczonego mu przewinienia dyscyplinarnego (pkt 1) i na podstawie art. 166 ustawy – Prawo o prokuraturze obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania (pkt 2). (k. 407-407v akt głównych PK I SD [...]).

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla wrocławskiego okręgu regionalnego złożył odwołanie od ww. orzeczenia zaskarżając je w całości. Zarzucił orzeczeniu:

- 1.obrazę przepisów postępowania karnego, a to art. 7 i 92 k.p.k. w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy – Prawo o prokuraturze, poprzez dowolną i jednostronną ocenę materiału dowodowego, polegającą na uwzględnieniu okoliczności wyłącznie na korzyść obwinionego, co skutkowało uznaniem, że słowa, przypisane obwinionemu, nie mogą rodzić odpowiedzialności dyscyplinarnej i uniewinnieniem go od popełnienia zarzucanego mu czynu.
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na uznaniu, że dowody przeprowadzone na rozprawie i ustalone na ich podstawie okoliczności nie są wystarczające do uznania faktu popełnienia przez obwinionego deliktu dyscyplinarnego za udowodniony. (k. 431-436 akt głównych PK I SD.[...]).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje

Odwołanie nie jest zasadne.

Sąd Najwyższy podziela stanowisko sądu a quo, że wypowiedź prokuratora R. K. nie może być zakwalifikowana do kategorii wypowiedzi naruszających postanowienia § 2 pkt 4 i § 3 pkt 2 Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Prokuratorów. W konsekwencji nie ma podstaw uznać, by obwiniony uchybił godności urzędu prokuratora, a tym samym dopuścił się deliktu dyscyplinarnego.

Przedewszystkim jednak podkreślenia wymaga fakt, że Sąd Dyscyplinarny I instancji w sposób prawidłowy ustalił, iż na podstawie całokształtu zebranego

materiału dowodowego, nie jest możliwe jednoznaczne odtworzenie dokładnego brzmienia wypowiedzi prokuratora R. K.. Opierając się natomiast na treści wypowiedzi przytoczonych w materiałach prasowych, które jednak, co należy podkreślić, nie były autoryzowane przez obwinionego prokuratora, zasadne jest przyjęcie, iż sens wypowiedzi obwinionego sprowadzał się do następującej treści: „Jestem wzruszony i poruszony. Mimo, iż mówiono, że prokuratura umiera w ciszy, nie jest tak, że wszyscy żeśmy umarli. My tu jesteśmy i będziemy świadczyć o niezależnej prokuraturze, że taka prokuratura jest bardzo potrzebna. Żeby każdego z Was reprezentować i chronić. Żeby każdemu z Was udzielić pomocy. Żeby nikt nie był w żaden sposób represjonowany. Gorzej traktowany ze względu na swoje przekonania religijne, polityczne. My z kolegą sędzią nie mamy poglądów politycznych, nie popieramy żadnej partii. Chcemy tylko, żeby stworzono nam warunki, do jak najlepszego wykonywania naszych obowiązków służbowych, reprezentowania Was. Kolega musi wymierzać sprawiedliwość i chce to robić niezależnie, niezawisłe. Ja chcę ścigać przestępców i też chcę to robić niezależnie, żeby nikt nie mówił, kogo mam zamknąć, a kogo nie. Dziękuję za Waszą obecność. Wierzę głęboko w to, że nasza walka będzie dobiegać końca. A zwycięstwem będzie powrót do normalności”. W poszczególnych artykułach opublikowanych w serwisie internetowym „[...]” i w serwisie „[...]pl” w treści tej wypowiedzi były nieznaczące różnice, jednak nie wpływają one na ogólny sens tej wypowiedzi.

Sąd Dyscyplinarny I instancji w sposób prawidłowy dokonał rekonstrukcji postulatów definicyjnych godności urzędu prokuratorskiego, wskazując, iż można stwierdzić, że jest to pewien abstrakcyjny wzorzec zachowań, mający na celu – poprzez nałożone na piastunów urzędu prokuratorskiego nakazy i zakazy – wzbudzenie większego poziomu zaufania społecznego niż w przypadku przeciętnego obywatela, który to poziom zaufania jednocześnie będzie implikował moralne prawo konkretnego prokuratora do oskarżania przeciętnych obywateli o czyny zabronione ustawami karnymi i dla przyznania tego prawa uzyskiwał społeczną akceptację. Równocześnie mechanizmy chroniące godność urzędu prokuratorskiego mają na celu ochronę dobrego imienia prokuratury jako całości, jako instytucji. Prokurator zatem może doznawać ograniczeń w swobodzie wypowiedzi publicznej, jako że wypowiadając się publicznie jako prokurator,

reprezentuje instytucję, która go zatrudnia, wypowiada się w imieniu tej instytucji. Następuje tu zatem kolizja różnych dóbr – z jednej strony konstytucyjnie chronionych, przysługujących każdemu obywatelowi, w tym prokuratorowi, prawa do swobody wypowiedzi (art. 54 ustawy zasadniczej) i wolności pokojowego uczestnictwa w zgromadzeniach publicznych (art. 57 Konstytucji), a z drugiej - dobra prokuratury powołanej do wykonywania zadań w zakresie ścigania przestępstw oraz do stania na straży praworządności.

Należy zauważyć, że Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu (ETPCz) już w 1976 r. wyraził stanowisko, w myśl którego swoboda wypowiedzi stanowi jeden z zasadniczych filarów społeczeństwa demokratycznego oraz podstawowych warunków jego postępu i rozwoju każdej osoby. Swoboda wypowiedzi nie może być przy tym ograniczana do informacji i poglądów, które są odbierane przychylnie, uważane za nieobraźliwe lub neutralne, lecz odnosi się także do tych, które obrażają, oburzają lub wprowadzają niepokój w państwie lub części społeczeństwa. Takie są wymagania pluralizmu, tolerancji, otwartości na inne poglądy, bez których nie istnieje demokratyczne społeczeństwo (wyrok ETPCz: z 7 grudnia 1976 r., Handyside przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, skarga nr 5493/72; zob. też: postanowienie SN z 8 lutego 2023 r., sygn. akt II ZOW 78/22). ETPCz w swoim orzecznictwie uznał, że możliwe jest zastosowanie art. 10 EKPCz względem funkcjonariuszy publicznych, w tym przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości (zob. wyrok z 23 czerwca 2016 r., Baka przeciwko Węgrom, skarga nr 20261/12, pkt 140 i przywołane tam obszernie orzecznictwo). Jak jednak zauważył, od urzędników publicznych pełniących służbę w sądownictwie można oczekiwać, iż wykażą się powściągliwością w wykonywaniu prawa do wolności wyrażania opinii we wszystkich sprawach, w których istnieje prawdopodobieństwo, że powaga i bezstronność władzy sądowej mogą być kwestionowane, a ponadto wielokrotnie podkreślał szczególną rolę społeczną władzy sądowej, która jako gwarant sprawiedliwości, a więc fundamentalnej wartości w państwie prawa, musi cieszyć się zaufaniem publicznym, jeżeli ma z powodzeniem realizować swoje zadania (wyrok z 23 czerwca 2016 r. Baka przeciwko Węgrom, Skarga nr 20261/12, pkt 164 i przywołane tam obszernie orzecznictwo; postanowienie SN z 8 lutego 2023 r., sygn. akt II ZOW 78/22). Odnosząc się do dopuszczalności publicznych wypowiedzi

sędziów i prokuratorów ETPCz orzekł, że z uwagi na pełnienie przez takie osoby funkcji publicznej, w szczególności gdy dodatkowo działają jako reprezentanci stowarzyszenia sędziów i prokuratorów, mają nie tylko prawo, ale i obowiązek wypowiadania się na tematy związane z wymiarem sprawiedliwości i informowania opinii publicznej o wszelkich ważnych kwestiach w tej mierze, byle mieściło się to w granicach dozwolonej krytyki (zob. wyrok ETPCz z dnia 9 marca 2021 r., skarga nr 76521/12 Eminağaoğlu przeciwko Turcji). Poza tym, istotne w ocenie ETPCz jest wyraźne rozróżnienie pomiędzy krytyką, a obrazą (zob. wyrok z 27 maja 2003 r., Skalka p. Polsce, skarga nr 43425/98, pkt 36). Wymogi tzw. demokracji liberalnej nakazują, aby organizacje społeczne miały wzgląd w działanie instytucji państwowych i mogły – w imieniu suwerena – z obywatelskiego punktu widzenia kontrolować prawidłowość ich działania.

Zarówno zatem z orzecznictwa ETPCz, jak i dotychczasowego orzecznictwa SN wynika, że co do zasady prokuratorzy mogą korzystać z wolności wypowiedzi, pod warunkiem, że wykażą się powściągliwością w wykonywaniu prawa do wolności wypowiedzi, a w szczególności wypowiedzi te nie będą mieć charakteru obraźliwego. Powinność sprawowania urzędu prokuratora z godnością może zatem stanowić źródło ograniczeń w korzystaniu z wolności wypowiedzi, choć Sąd Najwyższy przyznaje, że granice te są zarysowane dość nieostro. Ograniczenia te mają na celu ochronę szeroko pojętego dobra wymiaru sprawiedliwości, jednak nie mogą iść w swojej surowości za daleko. Warto w tym miejscu przypomnieć orzeczenie Sądu Najwyższego, który wskazał, że dopóki sprawujący urząd prokuratora korzysta z wolności wypowiedzi w granicach, w jakich nie godzi w dobro wymiaru sprawiedliwości, dopóty nie popełnia przewinienia dyscyplinarnego (zob. wyrok SN z 21 marca 2019 r., sygn. akt II DSI 39/18).

Wypowiedź obwinionego, jakkolwiek formułująca ogólnie negatywną opinię (do której prawo ma każdy obywatel) na temat instytucji prokuratury, należy ocenić jako wyważoną. Prezentuje ona postawę nie ofensywną, ani nie obraźliwą, ale raczej wyrażającą troskę i zaniepokojenie o funkcjonowanie instytucji, w której obwiniony pracuje. Nie bez znaczenia jest przy tym, że obwiniony wypowiadał się jako członek Stowarzyszenia Prokuratorów „X.”, co – jak wspomniano wyżej – przydało jego wypowiedzi w pewnym zakresie przymiot społecznej kontroli. Jednocześnie

obwiniony deklarował pragnienie wykonywania jak najlepiej swoich obowiązków oraz zapewnienia obywatelom dostępu do niezależnej prokuratury, tak aby nikt nie był gorzej traktowany ze względu na swoje przekonania religijne, czy polityczne. Należy przyjąć za orzeczeniem pierwszej instancji, że wypowiedź ta ma charakter ogólny, nie wskazuje z imienia i nazwiska żadnej konkretnej osoby i nie zawiera żadnych gróźb, zatem nie sposób zgodzić się z tezą odwołania, według której obwiniony prokurator „pomówił innych prokuratorów o zachowania poniżające ich w opinii publicznej i narażające na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska”.

Treść analizowanej wypowiedzi wyraźnie wskazuje na to, iż obwiniony prokurator nie identyfikuje się z żadną formacją polityczną i żadnej nie deprecjonuje. Także wbrew temu, co twierdzi skarżący, obwiniony nie musiał w tym wypadku przedstawiać żadnych analiz, ani konkretnych przykładów na potwierdzenie swoich tez, gdyż jego wypowiedź nie stanowiła naukowej analizy sformułowanej na piśmie dla żadnego poczytnego periodyku, nie dotyczyła on również żadnych konkretnych osób, ani zachowań, choć sam w toku postępowania służbowego przyznał, że bazował na opracowaniu sporządzonym przez przedstawicieli reprezentowanego przez siebie stowarzyszenia.

Medialne, jak i czysto personalne interpretacje tej wypowiedzi, na które powołuje się rzecznik dyscyplinarny, sugerując, jakoby stanowiły w tej sprawie okoliczność obciążającą, nie mogą obciążać obwinionego. Obwiniony – wbrew opinii rzecznika dyscyplinarnego zawartej w odwołaniu - nie może być karany za działania innych osób powołujących się na jego wypowiedź, ani za sposób wykorzystania jego wypowiedzi przez inne osoby.

Należy natomiast zauważyć, że prokurator reprezentuje swój urząd także poza godzinami urzędowania i gdyby jego wypowiedź nie mieściła się w kanonie dopuszczalnych wypowiedzi, bez znaczenia byłby fakt, iż padła ona w czasie, w którym nie wykonywał on swoich zawodowych zadań. Wypowiedź obwinionego stanowiła jednak jedynie przykład typowo „obywatelskiego narzekania”, wyrazu ubolewania nad kondycją polskiej prokuratury, który jednak nie godzi w dobre imię tak instytucji prokuratury, jak i wymiaru sprawiedliwości. Nie zawiera ona zatem takiego ładunku szkodliwości korporacyjnej, który czyniłby ją karygodną.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[f.n]